

ԲԱԺԻՆ 5. ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ ԵՎ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

РАЗДЕЛ 5: ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ SECTION 5: TEACHING AND UPBRINGING

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ ԵՎ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄՍԱՍԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Այվազյան Էդվարդ

ԵՊՀ, Հայաստան

Համառոտ ներածական: Սույն հոդվածը նվիրված է *մանկավարժական և կրթական ժամանակակից տեխնոլոգիաներ* հասկացությունների բովանդակության բացահայտմանը, ինչպես նաև ավանդական և ժամանակակից կրթական տեխնոլոգիաների համեմատական վերլուծությանը:

Հիմնախնդիրը: Վերջին ժամանակներում գիտամանկավարժական գրականությունում հաճախ են հանդիպում ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառության անհրաժեշտության վերաբերյալ աշխատանքներ: Այդ իմաստով չափազանց կարևոր ու արդիական են ուսուցման *ավանդական* և *ժամանակակից տեխնոլոգիաներ* եզրույթների ճշգրտումն ու նպատակամետ կիրառումը, քանի որ դրանք լայն հնարավորություններ են ստեղծում բարելավելու ինչպես հանրակրթության, այնպես էլ բուհական կրթության որակը՝ միաժամանակ նպաստելով Համեմատական մանկավարժության զարգացմանը:

Հետազոտության նպատակն է բացահայտել ուսուցման ավանդական և ժամանակակից տեխնոլոգիաներ եզրույթների բովանդակությունը ու համեմատական վերլուծության ենթարկել այդ տեխնոլոգիաները՝ ներկայացնելով դրանց նմանություններն ու տարբերությունները:

Հիմնախնդրի վերաբերյալ գրականության համառոտ վերլուծություն: Ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիա ասելով՝ մենք հիմնականում հասկանում ենք ծրագրավորված ուսուցում (Ֆ. Սքիներ, Ն. Կրաուդեր), փոխներգործուն կամ ինտերակտիվ ուսուցում և համագործակցային ուսուցում: Համագործակցային ուսուցման կայացման գործում մեծ ավանդ ունեն Ջոն Դյուին (կրթության սոցիալականացում), մաթեմատիկոս-հոգեբաններ Ժ. Պիաժեն և Լև Վիգոտսկին (ճանաչողական զարգացման տեսություն), Ջ. Բրուները (հետազոտական ուսուցում), Մ. Դուտչը, որն էլ հենց հիմնավորեց, որ խմբում սոցիալական փոխկախվածության երեք տիպերից՝ համագործակցային, մրցակցային ու անհատական, միակ դրական մոտեցումը համագործակցայինն է: Համագործակ-

ցային ուսուցման տեսության զարգացման և գործնական կիրառությունների մշակման հարցերում մեծ ներդրում ունեն Ս. Կազանը (Continued research on cooperation among children, 1970), Ռ. Սլավինը, Շ. և Յ. Շարանները (Small Group Learning: Group Investigation, 1976), Ե. Արոնսոնը (Jigsaw Classroom, 1978), Է. Կոհենը (Designing Group work, 1985), Դ. և Ռ. Ջոնսոն եղբայրները (Cooperation and Competition: Theory and Research), Լ. Բալոչը (Cooperative Classroom, 1998), Պ. Սալբերգը (Small Group Learning in Mathematics, 2003) և ուրիշներ, ինչպես նաև Համագործակցային ուսուցման միջազգային ասոցիացիան (IASCE, 1979) [5; 15-16]:

Վերջում, ի հավելումն ասվածի, նշենք, որ փոքր խմբերով աշխատելու, այսինքն՝ անուղղակի ձևով համագործակցային ուսուցման նպատակահարմարության մասին իր երեք գրքից բաղկացած «Ամենը և ամենքը» աշխատանքում նշել է մեծանուն հայ փիլիսոփա և մտածող Գեորգի Իվանի Գյուրջիյան-Գյուրջիևը (1866-1949) [1; 23]: Նա թիմային աշխատանքը համարում էր ուսուցման անկյունաքար և դիտարկում ուսումնական խմբի համագործակցության երեք ողողություններ՝ *աշխատանք իր համար*, *աշխատանք խմբի համար* և *աշխատանք ուսուցչի կամ աշխատանքի համար*: Նշենք նաև, որ Գ. Ի. Գյուրջիյանը տիրապետում էր բազմաթիվ լեզուների, սակայն իր աշխատանքները գիտակցաբար գրում էր իր մայրենի լեզվով՝ հայերենով, և դրանք արագ թարգմանվել են այլ լեզուներով: Ցավոք, բուն հայերեն բնօրինակները չեն պահպանվել:

Հետազոտության նորույթը: Առաջին անգամ Հայաստանում ԵՊՀ Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի նախաձեռնությամբ դասավանդվում է «Կրթական տեխնոլոգիաներ» առարկան: Այդ իմաստով նպատակահարմար է բացահայտել ուսուցման *ավանդական ու ժամանակակից կրթական և մանկավարժական տեխնոլոգիաներ* եզրույթների բովանդակությունը ու կատարել ավանդական և ժամանակակից տեխնոլոգիաների համեմատական վերլուծություն:

Բանալի բառեր - *Տեխնոլոգիա, մանկավարժական տեխնոլոգիա, կրթական տեխնոլոգիա, ավանդական ուսուցում, ժամանակակից ուսուցում, ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, փոխներգործուն ուսուցում, համագործակցային ուսուցում:*

Հիմնական նյութի շարադրանքը: «Տեխնոլոգիա» հասկացությունը առաջացել է հունարեն «techné» – վարպետություն, արվեստ, կարողություն և «logos» – ուսմունք բառերից:

«Տեխնոլոգիա» նշանակում է.

- հումքի, մետաղի, կիսաֆաբրիկատի կամ արտադրանքի ստացման, մշակման կամ վերամշակման եղանակների, հնարների համախումբ (**գործառույթանկարագրային գործառույթ**),

- վերոնշյալ եղանակների և հնարների մշակման ու կատարելագործման մասին գիտական դասընթաց: Տեխնոլոգիայի՝ որպես գիտության խնդիրն է գործնականում առավել արդյունավետ ու շահավետ նյութական ռեսուրսների և ժամանակի ամենաքիչ ծախսեր պահանջող արտադրական գործընթացների որոշման ու օգտագործման նպատակով օրինաչափությունների բացահայտումը (**գիտական տեսանկյուն**),

«Մանկավարժական տեխնոլոգիան» (այսուհետ՝ **ՄՏ**) կրթական գործընթացի տեխնոլոգիականացումը ամբողջությամբ որոշող համակարգածին հասկացություն է և կարելի է օգտագործել որպես մյուս բոլոր տեխնոլոգիաների՝ կրթական, ուսուցման սահմանումների հումանիշ: ՄՏ-ն պատկանում է հումանիտար տեխնոլոգիաների թվին, առաջացել է անգլերեն «educational technology» հասկացության «կրթական տեխնոլոգիա» թարգմանությունից, այսինքն՝ անձի հատկությունների և որակների ձևավորման ու զարգացման տեխնոլոգիաների և ուսուցման գործընթացի՝ ուսուցում իրականացնող դիդակտիկ տեխնոլոգիաների տարբերակմամբ:

«Կրթական տեխնոլոգիան» գիտակցության ձևավորման, գիտելիքների յուրացման և դասավանդման ամբողջ գործընթացի որոշման ու կիրառման համակարգային, տեխնիկական և մարդկային ռեսուրսների ու դրանց փոխներգործությունների հաշվառմամբ մեթոդ է, որը որպես իր խնդիր դիտարկում է կրթության ձևերի, եղանակների լավարկումը, ուսուցման արդյունավետության բարձրացումը [3; 10]:

Մանկավարժական տեխնոլոգիաների հոսանքը ծագել է XX դարի 70-80-ական թվականներին ԱՄՆ-ում և գործնականում ընդգրկել զարգացած բոլոր երկրները՝ ճանաչում ստանալով ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից [3; 8]:

ԽՍՀՄ-ում և Հայաստանում կրթության տեսության մեջ և պրակտիկայում նման փորձեր ձեռնարկվել են դեռևս անցած դարի 50-ական թվականներին: Այժմ ՄՏ-ն դիտարկվում է ոչ միայն որպես «ուսուցման տեխնիկական միջոցների կամ համակարգիչների օգտագործմամբ հետազոտություններ», այլև որպես «գործոնների վերլուծության ճանապարհով կրթական գործընթացների օպտիմալացման (լավարկման) հնարների և մեթոդների մշակման ու սկզբունքների բացահայտման, նյութերի ու հնարների օգտագործման և նախագծման ճանապարհով, ինչպես նաև օգտագործված մեթոդների գնահատման միջոցներով

կրթության արդյունավետության և որակի բարձրացման հետազոտություններ» [3; 8]:

Ավանդական և ժամանակակից ուսուցման վրա հիմնված ուսուցումների բնութագրական տարբերություններն ամրագրված են Հ. Պետրոսյանի [3; 13-14] աշխատանքում՝ աղյուսակի տեսքով:

Աղյուսակից բխում է, որ ուսուցման տեխնոլոգիան մանկավարժական համակարգի բաղադրիչ է և կրթական տեխնոլոգիայի տարր [3;14]:

Այժմ կատարենք այդ «խոսուն» աղյուսակում ներկայացված ուսուցման ավանդական և ժամանակակից տեխնոլոգիաների համեմատական վերլուծություն, որի միջոցով, ինչպես նշում է Հ. Պետրոսյանը, կարելի է պարզաբանել նաև ավանդական ուսուցման և ժամանակակից տեխնոլոգիաների վրա հիմնված ուսուցումների էական բնութագրային տարբերությունները, հատկապես դրանց հայեցահիմքերի, ուսուցման մեթոդների և միջոցների, կազմակերպման ձևերի և արդյունքների առումներով [3; 15]:

Ա. Նախ անդրադառնանք այդ երկու տեխնոլոգիաների հայեցակարգային հիմքերին: Ամենից առաջ պարզենք, թե ինչ գաղափարի շուրջ են կատարվում այդ երկու տեսակ ուսուցումները, ինչ հասկացություն է դրված այդ ուսուցումների կենտրոնում: Այդ իմաստով ժամանակակից տեխնոլոգիաներով կատարվող ուսուցումը էականորեն տարբերվում է ավանդականից, քանի որ էթե ավանդական ուսուցման կենտրոնական դեմքը ուսուցիչն է, այսինքն՝ այն **ուսուցչակենտրոն** է, ապա ժամանակակից՝ ինտերակտիվ և համագործակցային ուսուցման կենտրոնական դեմքը ինքը՝ սովորողն է, այսինքն՝ այն **աշակերտակենտրոն** է:

Ուսուցման կազմակերպման տեսանկյունից հաջորդ կարևոր հարցը ուսուցման արդյունքների պլանավորումն է: Եթե նախկինում ավանդական ուսուցման պայմաններում պլանավորվում էին ուսուցման, այսպես կոչված, միջինացված արդյունքները, ապա ոչ ավանդականում, ինչպես նշված է աղյուսակում, պլանավորվում են ուսուցման չափորոշչային արդյունքները, այսինքն՝ բոլոր սովորողների համար պարտադիր (նվազագույն) արդյունքների հիման վրա դեպի ցանկալի արդյունքներ՝ սովորողների հնարավորին տեղաշարժ ապահովող արդյունքները: Խոսքը, փաստորեն, տարբերակված (դիֆերենցված) ուսուցման մասին է: Արդարության դեմ չմեղանչելու համար նշենք, որ տարբերակված ուսուցման մասին խոսվում էր նաև ավանդական ուսուցման պայմաններում, սակայն այդ տարբերակման տակ հասկացվում էր սոսկ սովորողների (հաճախ՝ մեխանիկորեն) «թույլ», «միջին» և «ուժեղ» խմբերի բաժանելը:

Հաջորդ տարբերությունն այն է, որ եթե ավանդական ուսուցման գործիքակազմում օգտագործվում են հարկադրանքը, վարժեցումը, յուրացման վերարտադրումը, տեղեկացվածության առաջնությունը, ապա ժամանակակից տեխնոլոգիաներում հարկադրված, պարտադրված ուսուցումը կտրականապես մերժվում է, իսկ հարաբերությունները կառուցվում են *ժողովրդայնացման և մարդասիրականացման* գործիքներով:

Վերջապես, եթե ավանդական ուսուցման կրթության պարադիգման *ուսուցիչ-դասախոսություն (պատմում)-դասագիրք* ուսումնառող համակարգն է, ապա ոչ ավանդականում այն փոխվում է *ուսումնառող-դասագիրք-ուսուցիչ (դասախոս)* համակարգով:

Բ. Հաջորդ հատկանիշները, ըստ որոնց՝ այժմ պետք է կատարենք համեմատություն, *սովորողի դիրքորոշումն ու գործառությունն* են: Ըստ աղյուսակի երկրորդ տողի՝ ուսումնառողի՝ աշակերտի կամ ուսանողի ուսուցման ավանդական համակարգում ունեցած միակ *դիրքորոշումը և դրանից բխող գործունեությունը* լոկ այն է, որ նա ընդամենը *դասավանդման ենթակա օբյեկտ է*: Դրան հակառակ՝ ժամանակակից տեխնոլոգիաներով ուսուցման պարագայում *սովորողը կրթական գործընթացի լիիրավ սուբյեկտ է*: Ուսուցչի ղեկավարմամբ նա ինքնուրույն է վարում ճանաչողական գործունեություն, իրականացնում է անհրաժեշտ տեղեկատվության ձեռքբերման և դասարանին ներկայացման գործընթաց, կիրառում է գիտելիքների յուրացման և դրանք գործնականում կիրառելու մեթոդներ: Նրա մտածողությունն ամբողջովին ազատ է արգելակներից և խոչընդոտներից: Նա պրոբլեմային իրավիճակներում լիարժեք մասնակցում է առաջ քաշված հիմնախնդրի լուծմանը, անկաշկանդ է ոչ ստանդարտ մտածողության դրսևորման ու հիմնախնդիրների լուծման սեփական տարբերակների ներկայացման հարցերում:

Գ. Այժմ անդրադառնանք *դասավանդողի դիրքորոշմանը և գործառություններին*: Համաձայն աղյուսակի՝ ավանդական ուսուցում իրականացնող ուսուցիչը կամ դասախոսը *միակ նախաձեռնող ու ճանաչողության սուբյեկտն է, սովորողին վերահսկող անձը*, ինչպես նաև՝ *գիտելիքների ձեռքբերման հիմնական և տեղեկատվությամբ առավել իրազեկված աղբյուրը*: Ժամանակակից փոխներգործուն և համագործակցային ուսուցման պարագայում էապես փոխվում է դասավանդողի կարգավիճակը: Իսկապես, համաձայն վերոնշյալ աղյուսակի՝ ժամանակակից տեխնոլոգիաներով աշխատող ուսուցիչը սովորողների ուսումնական, մասնագիտական, ակտիվ, ինքնուրույն ճանաչողական, գիտահետազոտական և գիտամանկավարժական գործունեության *կազմակերպիչն է*,

տեղեկատվության, խորհրդատվության աղբյուրը և *օգնականը*: Նա ապահովում է սովորողների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների, աշխատանքային իրազեկությունների ձեռքբերման հաշվառումն ու գնահատումը, նկատված շեղումները, թերությունները շտկողական ժամանակակից մեթոդներով ու տեխնոլոգիաներով շտկելու նպատակով իրականացնում է նրանց գործունեության ախտորոշում, կանխորոշում է ուսումնամանկավարժական գործունեության արդյունքների օպտիմալացման՝ լավարկման գործընթացը:

Դ. Այժմ անդրադառնանք ուսուցման այդ երկու եղանակներում որդեգրված *ղեկավարման ոճերին, եղանակներին և միջոցներին*:

Նախևառաջ ավանդական ուսուցման ղեկավարման հիմնական ոճը *միանձնյա-վարչահրամայականն է*, իսկ ժամանակակից մեթոդներով աշխատող ուսուցչի մոտ՝ *ժողովրդավարականը*: Երկուսում էլ դասավանդողը նպատակներ է դնում և պլանավորում իր գործունեությունը, սակայն եթե ավանդականում նպատակը հիմնականում ակադեմիական է և անորոշ ու ընդհանրական, ապա ժամանակակից մեթոդներով աշխատող ուսուցչի մոտ ձևակերպվում են ինչպես ակադեմիական կոնկրետ նպատակները՝ ըստ առարկայական չափորոշչի, այնպես էլ սոցիալական և դաստիարակչական նպատակները: Ընդ որում՝ ակադեմիական նպատակը անհրաժեշտ է ձևակերպել հետևյալ կերպ. «**Ուսուցանել ... թեման և հասնել այն բանին, որ սովորողները իմանան ..., կարողանան ...**», որում իմանալու գիտելիքներին և կարողանալու կարողություններին համապատասխան բազմակետերը լրացվում են ըստ առարկայական չափորոշչի ուսուցման պարտադիր արդյունքները ներկայացնող աղյուսակի Ա սյունակի՝ տվյալ թեմային վերաբերող տողերի:

Եթե ավանդական ուսուցումը հիմնականում *դասավանդողի մենախոսությունն է* (պատմելը՝ դպրոցում, դասախոսությունը՝ բուհում), ապա փոխներգործուն կամ համագործակցային ուսուցման դասավանդողը ուսումնական գործընթացը հիմնականում կառուցում է որպես *սովորողների հետ կազմակերպվող երկխոսություն*:

Ընդ որում՝ երկուսում էլ դասավանդողի հիմնական գործառույթներից մեկը վերահսկողություն իրականացնելն է, այսինքն՝ արդյունքների վերլուծությունն ու գնահատումը: Մակայն եթե ավանդականում գնահատման ֆունկցիան իրականացնելիս մեծաքանակ սովորողներով դասարանի յուրաքանչյուր աշակերտների համար ուսուցիչը սովորաբար դժվարությամբ է հասցնում ապահովել բոլոր չորս բաղադրիչների (*բանավոր հարցում, գործնական աշխատանք, թեմատիկ (ստուգողական) գրավոր աշխատանք և կիսամյակային ամ-*

փոփոխ աշխատանք) մասով գնահատականների անհրաժեշտ նորմատիվային քանակները, ապա ժամանակակից տեխնոլոգիաներով կատարվող ուսուցման ժամանակ հետադարձ կապի ապահովումը և, բնականաբար, սովորողների գնահատումը շատ հաճախակի ու բազմաբնույթ են ինչպես խմբային, այնպես էլ անհատական գնահատման ու ինքնագնահատման առումներով: Հավելենք նաև, որ քանակական գնահատականը՝ թվանշանը, ավանդական ուսուցման պարագայում հիմնականում հանդիսանում է հարկադրական միջոց և ծառայում է որպես *սովորողների վրա դասավանդողի իշխանության զենք, որը, սակայն, հիմնականում չի արտահայտում սովորողի գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների, արժեքների և աշխատանքային իրազեկությունների իրական մակարդակը*: Դա նաև հետևանք է այն բանի, որ եթե ավանդական տեխնոլոգիաների պարագայում սովորողները գրեթե չունեն ինքնուրույն աշխատանքի, ինքնագնահատման, ինքնակրթության, ինքնիրացման պայմաններ և դրանց իրականացման իրական դրդապատճառներ, ապա ժամանակակից տեխնոլոգիաներ կիրառելիս դասավանդողը պարտադիր ստեղծում է սովորողների ինքնորոշման, ինքնակրթության, ինքնուրույնության, ինքնիրացման կարողությունների զարգացման անհրաժեշտ պայմաններ՝ նրանց մղելով նախաձեռնողականության, հովանավորելով նրանց ուսումնաձանաչողական գործունեության կանխորոշման, պլանավորման կազմակերպման հարցերում:

Ե. Այժմ անդրադառնանք ուսուցման այդ երկու եղանակների համեմատությանը *ուսուցման մեթոդների կիրառության և գիտելիքների յուրացման* տեսանկյունից:

Նախևառաջ նշենք, որ ըստ Համաշխարհային բանկի կրթական ծրագրերի փորձագետ, ֆիզմաթ գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Պ. Սալբերգի՝ ինտերակտիվ և համագործակցային ուսուցման մեթոդների կիրառության ամենամեծ տոկոսը Ֆինլանդիայում է՝ 30%: Այսինքն՝ անգամ Ֆինլանդիայում ցանկացած հանրակրթական առարկայի դասերի շուրջ 70 %-ում կիրառվում են ուսուցման ավանդական մեթոդներ [2]: Ուսուցման ավանդական, անգամ ակտիվ մեթոդների հիմնական սահմանափակությունն այն է, որ դրանց երբեք չի հաջողվում ակտիվացնել ողջ դասարանին՝ ընդգրկելով ուսուցման գործընթաց դասարանի անխտիր բոլոր սովորողներին, ինչը հնարավոր է ինտերակտիվ և համագործակցային տեխնոլոգիաների պարագայում:

Եվ այսպես, ավանդական ուսուցման նոր նյութի հաղորդման հիմնական մեթոդը պատրաստի գիտելիքի մատուցումն է աշակերտներին բանավոր շարադրման՝ պատմելու կամ դասախոսության միջոցով: Այսինքն՝ դասերին հիմ-

նականում կիրառվում են ուսուցման պասիվ և քիչ արդյունավետ (բացատրացուցադրական և ռեպրոդուկտիվ) մեթոդներ:

Եթե անգամ կիրառվում են ուսուցման ակտիվ և արդյունավետ այնպիսի ավանդական մեթոդներ, ինչպիսիք էվրիստիկ գրույցի, պրոբլեմային ուսուցման և հետազոտական մեթոդներն են, ապա, միևնույն է, դասին մասնակցում են դասարանի ոչ բոլոր աշակերտները, իսկ սովորողների զգալի մասը գտնվում է պասիվ դիտողի կարգավիճակում:

Այլ է պատկերը ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ կիրառելու պարագայում: Այստեղ արդեն դերերի ճիշտ բաշխման պայմաններում բոլոր աշակերտներն ընդգրկված են ուսուցման գործընթացում: Յուրաքանչյուրն իր ուժերի ներածին չափով նպաստում է իր խմբի առաջ դրված ինտերակտիվ խնդրի լուծմանը. կիրառվում են խնդիրների որոնման և լուծման, գիտելիքները գործնականում օգտագործելուն ուղղված ուսուցման այնպիսի ակտիվ մեթոդներ ու հնարներ, ինչպիսիք են պրոբլեմային ուսուցումը, փոխներգործուն ուսուցման մեթոդները՝ *մտազրոհ, խորոնարդում, T-աձև և m-աձև աղյուսակներ, Վեյլի դիագրամ, պրիզմայի, քարտեզագրման և այլ հնարներ* [4; 97], *համագործակցային ուսուցման մեթոդներ՝ աշակերտների թիմային առաջադիմության, խճանկարի, շրջակայություն պատկերասրահում և խմբային հետազոտության մեթոդները* [4; 98]:

Չ. Ուսուցման միջոցներ: Ուսուցման ավանդական տեխնոլոգիայում կիրառվող հիմնական ուսուցման միջոցներն են՝ դասավանդողի խոսքը, ուսուցման դիդակտիկ ու տեխնիկական ավանդական միջոցները և պարագաները (պլակատներ, աղյուսակներ, երկրաչափական մարմինների մոդելներ, դիաֆիլմեր, դիապոզիտիվներ, ֆիլմեր, դրանք ցուցադրելու ապարատներ, համակարգչային տեխնիկա, լրբորատոր սարքեր և նյութեր և այլն), դասագրքեր, ուսումնական ձեռնարկներ:

Ընդ որում՝ դասագրքերը, ուսումնական ձեռնարկները, խնդրագրքերը և տեղեկատվական գրականությունը, ինտերնետը հիմնականում օգտագործվում են աշակերտների տնային և ինքնուրույն, ուսանողների կուրսային, ռեֆերատիվ և ավարտական՝ դիպլոմային աշխատանքների կատարման ժամանակ, դասախոսություններով քննություններին ու միջանկյալ աշխատանքներին նախապատրաստվելիս:

Ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներում, ի հավելումն ուսուցման վերոհիշյալ միջոցների, կիրառվում են նաև տեղեկատվական հաղորդակցու-

թյան զանազան տեխնոլոգիաներ, A_1 և A_4 ձևաչափի թուղթ, գունավոր կաշուն թղթեր, ֆլումաստեր և այլն:

Ուսումնական դասագրքերը, ձեռնարկները, ինտերնետային նյութերը սովորողներն օգտագործում են գիտելիքների ինքնուրույն որոնման և ուսումնասիրման համար:

Է. Ուսուցման կազմակերպման ձևերը: Ուսուցման ավանդական տեխնոլոգիաներում ուսուցման կազմակերպման հիմնական ձևը Յա. Ա. Կոմենսկու դաս-դասարանային եղանակին համահունչ զանգվածային ուսուցումն է (ուսուցման ավանդական մեթոդները, գործնական, լաբորատոր և սեմինարային պարապմունքները, անհատական և ֆրոնտալ աշխատանքները և այլն): Սովորողները իրարից մեկուսացված են (արգելվում են միմյանց հետ հաղորդակցվելը, փոխօգնությունը, համագործակցելը), նրանք միմյանց հետ գտնվում են մշտական մրցակցության մեջ (ե՛ս ասեմ, ե՛ս ասեմ), սովորողների մոտ հիմնականում բացակայում է ինքնուրույնությունը, թույլ է հետադարձ կապը: Եվ շատ կարևոր է այն հանգամանքը, որ ուսուցման արդյունքները միջինացված են:

Ժամանակակից տեխնոլոգիաներում կիրառվում են երկխոսության, ակտիվ շփման, համագործակցության վրա հիմնված գործունեության արդյունավետ, անհատական, զույգերով և խմբային ձևերով տեսակներ:

Ավանդական ուսուցման կազմակերպման վերոհիշյալ ձևերին զուգահեռ կիրառվում են նաև սովորողներին ինքնուրույն աշխատանքի նախապատրաստելու նպատակով կարճատև ակնարկային դասախոսություններ, իսկ արդյունքների ամփոփման նպատակով՝ շնորհանդեսներ:

Ը. Ուսուցման եղանակը ավանդականում *դաս-դասարանային համակարգն* է, իսկ ժամանակակից տեխնոլոգիաներում՝ *ուսուցման համագործակցային եղանակը, որում գերակշռում է խմբային ուսուցումը:*

Եզրակացություն: Ուսուցման ավանդական և ժամանակակից եղանակների այս համեմատական վերլուծությունը թույլ է տալիս վեր հանել այդ եղանակների ուժեղ և թույլ կողմերը, ուսուցման գործընթացում ճշգրտորեն ընտրել ուսուցման կոնկրետ՝ նպատակահարմար եղանակն ու մեթոդը՝ դրանով հնարավորինս օպտիմալացնելու բուն ուսուցման գործընթացը և սովորողներին հնարավորության դեպքում մղելու ինքնուրույն ստեղծագործական գործունեության:

Միաժամանակ անհրաժեշտ ենք համարում նշել, որ հանրակրթությունում չպետք է անտեսել ուսուցման ավանդական մեթոդների կիրառությունը, քանի

որ ինչպես ցույց է տալիս միջազգային փորձի վերլուծությունը, դեռևս ուսումնական դասերի ավելի քան 70 %-ը նպատակահարմար է պարապել ավանդական մեթոդներով, իսկ մնացած՝ շուրջ 30%-ում վստահաբար դիմել ուսուցման ժամանակակից ու արդյունավետ մեթոդների կիրառությանը:

Ինչ վերաբերում է բուհական ուսուցմանը, մեր կարծիքով անհրաժեշտ է հիմնական ուսումնական նյութը շարունակել փոխանցել ուսանողներին դասախոսության մեթոդով, իսկ սեմինար և գործնական պարապմունքները հիմնականում անցկացնել ուսուցման ժամանակակից՝ փոխներգործուն և համագործակցային մեթոդներով: Բուհական դասավանդման մեթոդների թերությունների վերլուծությամբ զբաղվել է նաև Ալֆրեդ Բինեն [1;135]:

Ի տարբերություն մասնավոր մեթոդիկաների՝ տեխնոլոգիան նախագծվում է մանկավարժական կոնկրետ մտահղացմամբ՝ ելնելով կոնկրետ պայմաններից ու կողմնորոշումներից, այլ ոչ թե ենթադրյալ արդյունքներից, այն տարբերվում է արդյունքների վերարտադրողականությամբ, «եթե»-ների բացակայությամբ: Ի տարբերություն ավանդականի, որը ուսուցչակենտրոն է, ժամանակակից տեխնոլոգիաներով իրականացվող դասի մեթոդական մշակումը աշակերտակենտրոն (ուսանողակենտրոն) է, և բուն ուսուցման հաջողությունը հիմնականում ապահովվում է ուսումնառողների սեփական գործունեության միջոցով:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Այվազյան Է. Ի., Մաթեմատիկայի ուսուցման մեթոդիկա, ԵՊՀ հրատարակչություն, Ե., 2016, 202 էջ:
2. Ժամանակակից մանկավարժական մոտեցումներ: Քսաներորդ դարի մանկավարժական տեսություններ, Ե., «Նոյան տապան», 2005, 407 էջ:
3. Համագործակցային ուսուցում: Ձեռնարկ, Ե., «Անտարես», 2006, 122 էջ:
4. Պետրոսյան Հ. Հ., Ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, հատոր I, Ե., «Ան-Ջոն» հրատ., 2008, 314 էջ:
5. Pasi Sahlberg, Small Group Learning in Mathematics, Universiti of Helsinki, Finland, 2003.
6. Гузеев В.В., Планирование результатов образования и образовательная технология, М., Нар. образование, 2001.
7. Ли Д., Практика группового тренинга, С.-Петербург, 2001.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ТРАДИЦИОННЫХ И СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ

Айвазян Эдвард

Ереванский государственный университет, Армения

Аннотация

В последнее время в методической и педагогической литературе часто встречаются труды, касающиеся необходимости применения современных технологий обучения во время практических и семинарских занятий преподаваемых предметов в процессе

преподавания разных предметов как в общеобразовательных школах, так и в высших и средних специальных учреждениях. Опыт показывает, что специалисты часто путают важные термины, такие как «технология обучения», «технология образования», «педагогическая технология», «традиционная технология обучения» и «компьютерная технология». В этом смысле очень важны и актуальны корректировка и целевое применение терминов «традиционные технологии обучения» и «современные технологии обучения», так как они создают широкие возможности для улучшения качества как общеобразовательного обучения, так и образования в ВУЗах, одновременно содействуя развитию сравнительной педагогики. Его применение важно потому, что в 2019-20 учебном году впервые в Армении по инициативе Центра педагогики и развития образования ЕГУ на факультетах университета на последних курсах бакалавриата преподается предмет «Образовательные технологии».

Таким образом, данная статья посвящена раскрытию содержания понятий «педагогические современные технологии» и «образовательные современные технологии», а также сравнительному анализу традиционных и современных образовательных технологий.

***Ключевые слова:** технология, педагогическая технология, образовательная технология, традиционное обучение, современное обучение, современные методы обучения, интерактивное обучение, сотрудничество.*

Список использованной литературы

1. Современные педагогические подходы. Педагогические теории 20-ого века, Ер., «Ноян тапан», 2005, 407 с.
2. Паси Салберг, Групповое обучение математике, Хелсинский университет, Финляндия, 2003.
3. Петросян А.А., Современные технологии обучения, т. 1, Ер., «Ан-Джон», 2008, 314 с.
4. Айвазян Э.И., Методика обучения математике, Ер., Изд. ЕГУ, 2016, 202 с.
5. Сотрудническое обучение: Пособие, Ер., «Антарес», 2006, 122 стр.
6. Гузеев В.В., Планирование результатов образования и образовательная технология, М., Нар. образование, 2001.
7. Ли Д., Практика группового тренинга. С.-Петербург, 2001.

COMPARATIVE ANALYSIS OF TRADITIONAL AND MODERN TECHNOLOGIES OF TEACHING

Ayvazyan Edward
YSU, Armenia

Summary

In recent years in methodological and pedagogical literature are often met works according to the necessity of modern technological based learning of the teaching subjects during the practical and seminar courses as well as in teaching process of various subjects in public school and in higher and vocational secondary education. As experience shows the specialists often confuse with each other the important terms such as "teaching technology", "Technology of education", "pedagogical technology", "traditional teaching technology" and "computer technology". In this sense it is too important and actually targeted applications and corrections of the "traditional" and "Modern technologies" terms of the teaching as they create wide range of possibilities to improve the quality of the education as well as public and higher education coincidentally to promote the development of the comparative pedagogy. Its necessity is important by the fact that since 2019-2020 academic year for the first time in Armenia by the initiative of the centre of the development of the pedagogy and education in the faculties of YSU.

Its necessity is also highlighted by the fact that for the first time in 2019-20 academic year in Armenia, by the initiative of Pedagogy and Education Development Center in the faculties of YSU in last year of bachelor degree course is taught the subject "Educational Technologies".

Thus, this article is devoted to define the content of the concepts of modern pedagogical and educational technologies, as well as to the comparative analysis of traditional and modern educational technologies.

Keywords: *Technology, Pedagogical technology, educational technology, traditional teaching, modern teaching, modern methods, of teaching, interactive method of teaching, collaborative teaching.*

References:

1. Pasi Sahlberg, Small Group Learning in Mathematics, University of Helsinki, Finland, 2003.
2. Modern pedagogical approaches. Pedagogical theories of the twentieth century , -E. "Noyan Tapan", 2005, 407 pages.
3. Petrosyan H. H., Modern technologies of teaching, Volume I, -E, An-John Publishing House, 2008, 314 pages.
4. Ayvazyan E. E., Mathematics teachingmethod, YSU Publishing, -E, 2016, 202 pages.
5. Collaborative learning. Manual, -E., Antares, 2006, 122 pages.
6. Guzeyev V. V., Planning the Results of Education and Educational Technology.- M., Nar. Education, 2001.
7. Li D. Practice of Group Training. St. Petersburg, 2001.

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 10.02.2020

Принято к публикации: 05.05.2020

Рецензент: канд. пед. наук, доцент Самвел Асатрян

The material was submitted and sent to review: 10.02.2020

Was accepted for publication: 05.05

Reviewer: Assoc. Prof., Ph.D. Samvel Asatryan

**ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳՆ ՈՒ
ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԸ**

Աշիկյան Արմենուհի

*Երևանի պետական համալսարան,
Հայաստան*

Համառոտ ներածական: Հոդվածի շրջանակներում քննարկվում է ուսուցչի գործունեության մանկավարժական արժեհամակարգը՝ նրա ոչ միայն մասնագիտական գիտելիքներն ու կարողությունները, այլև մարդ-կերպարը, որը նոր ժամանակին համահունչ երիտասարդ սերնդի մեջ արժեհամակարգ է ձևավոր-